Vilka instrument spelar barn och ungdomar i kulturskolan? Koppling till social bakgrund

Stig Elofsson

Abstrakt

Syftet med den här rapporten är att studera vilka instrument barn och ungdomar spelar i kulturskolan samt att undersöka hur detta varierar med kön och socioekonomisk bakgrund. Materialet har hämtats från studier som Ung livsstil genomfört i samarbete med olika kommuner från 2008 och framåt. Urvalet av undersökningsgrupper i varje enskild kommun är slumpmässigt och utgår från uppgifter om samtliga elever - i såväl kommunala skolor som friskolor[1]. Detta innebär att materialet ger en representativ bild av situationen för samtliga elever i kommunen– dock ej de som går i grund- eller gymnasiesärskolan[2]. Även om urvalet av kommuner är strategiskt torde resultaten kunna ge en bild av hur valet av musikinstrument kan tänkas variera eftersom detta omfattar kommuner med olika social struktur (i de flesta fall finns också en betydande variation av den sociala strukturen även inom kommunerna).

Studierna har genomförts under lektionstid där eleverna fått besvara en enkät som främst innefattar frågor med givna svarsalternativ. I flera fall har de senaste studierna genomfört digitalt men fortfarande under lektionstid. I samtliga fall har eleverna informerats om att deltagandet är frivilligt och att svaren är anonyma. Sammantaget omfattar materialet svar från något över 59 000 elever. Av dessa går något mer än 9 000 i kultur-/musikskola och 5 660 ängar sig åt musik.

I enkäten har eleverna fått ange om de är med i kulturskolan och vilka aktiviteter som de ägnar sig åt nom denna. De som sysslar med musik har i en öppen fråga fått uppge vilka instrument de spelar och dessa svar har sedan kodats.

En samlad analys visar att det är vanligast att barn och ungdomar spelar piano eller gitarr i kulturskolan. Ser vi till övriga instrument spelas dessa av betydligt färre ibland endast av ett fåtal. Bland killar är det dock något mer än 10 % som i högstadiet som spelar trummor. För att göra resultaten mer överblickbara och tillförlitliga har därför övriga instrument slagits samman i två grupper – blåsinstrument respektive stränginstrument vid sidan av gitarr.

Ser vi till könsskillnader är dessa – inte speciellt förvånande – störst när det gäller trummor, endast ett fåtal tjejer spelar detta. Andelen som spelar trummor är bland killar högre i högstadiet än i de båda andra stadierna. Även gitarr är något som oftare spelas av killar, men könsskillnaderna är klart mindre. Bland tjejer minskar andelen som spelar gitarr med ökad ålder, bland killar är det fler i högstadiet än i de båda andra åldersgrupperna som spelar gitarr. Ser vi till övriga instrument – piano, blåsinstrument samt stränginstrument vid sidan av gitarr är könsskillnaderna begränsade eller varierar mellan olika åldersgrupper. Både bland killar och tjejer minskar andelen som spelar piano med ökad ålder. Om vi ser till olika typer av blåsinstrument varierar könsskillnaderna mellan de olika stadierna. Det finns inte heller tecken på att andelen som spelar sådana skull ändras mer systematiskt med ökad ålder. Även när det gäller andra stränginstrument än gitarr varierar könsskillnaderna mellan de olika åldersgrupperna. Bland killar är det klart färre som gör detta i mellanstadiet än i de båda andra stadierna medan det bland tjejerna sker en svag ökning från mellanstadiet och framåt.

[1] I några mindre kommuner har totalundersökningar genomförts.

[2] I projektet *Ung livsstil* har även ett flertal studier gjorts bland särskoleelever. Resultat från dessa har presenterats i rapporterna **Trygghed S, Elofsson S**. *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan,* **Elofsson s, Blomdahl U**. *Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan***.**

Analyser av samband med barnens och ungdomarnas sociala bakgrund visar att det i flera fall finns skillnader kopplade till socioekonomisk bakgrund när det gäller gitarr samt piano. Barn och ungdomar med låg socioekonomisk bakgrund spelar dessa i lägre utsträckning. Det finns också tecken på – dock mindre framträdande - att dessa instrument spelas oftare av de som har svensk än de som har utländsk bakgrund samt i mellanstadiet i mindre utsträckning bland de som bor i låginkomstområden. Blåsinstrument spelas oftare av ungdomar med svensk bakgrund och i högstadiet finns hr en klar koppling till boendeområdes socioekonomiska struktur. Fler av de som bor i höginkomstområden, färre av de som bor i låginkomstområden spelar sådana. Sambanden med social bakgrund är när det gäller hur många som spelar andra stränginstrument än gitarr är svagare. Bland mellanstadietjejer gäller dock att detta oftare görs av de som har svensk bakgrund. Bland killar i högstadiet gäller att det är fler i höginkomst-, färre i låginkomstområden som gör detta.

Samtidigt är det viktigt att observera att de olika sociala bakgrundsvariablerna har en svag påverkan på valet av instrument. En fördjupad analys med syfte att studera hur de olika bakgrundsfaktorerna direkt påverkar valet av instrument – samband efter kontroll för påverkan från övriga bakgrundsfaktorer – tyder på att den sociala bakgrunden har en begränsad påverkan. Påståenden av typen att vissa instrument i första hand utövas av de som har hög socioekonomisk bakgrund eller av de som har svensk bakgrund får alltså svagt stöd. Resultaten måste tolkas så att det främst är andra faktorer – privata eller kanske kulturskolans utbud – som är mer avgörande när det gäller instrumentvalet.

Förord

Ung livsstil är ett forsknings- och utvärderingsprojekt som studerar ungas levnadsvanor och livsvillkor inom en rad områden samt preferenser inom fritid och kultur. Projektet är ett samarbete mellan ett femtontal kommuner3 i Sverige och institutionen för socialt arbete (Stig Elofsson) vid Stockholms universitet. Forskningsprojektet startade 1984 vid sociologiska institutionen på Stockholms universitet för att undersöka barns/ungdomars fritidsvanor och preferenser inom fritid. Sedan studien 2004/2005 i Stockholm har perspektivet vidgats och strävat efter att mer utförligt kunna beskriva och analysera barns/ungdomars livsvillkor. I första hand står dock fortfarande deras situation och preferenser på fritidsområdet i centrum för våra studier. Sedan år 2000 genomförs studier inom Ung livsstil också i grund- och gymnasiesärskolan.

Ett stort tack går till alla de barn/ungdomar som besvarat enkäterna och gett en beskrivning av era livsvillkor och önskningar. Detta ger ett viktigt underlag för att politiker skall kunna utforma en politik för barn- och ungdomar. Ett stort tack också till de personer i medverkande kommuner som genomfört fältarbetet samt kodning av enkäterna! Utan er hade inte studierna gått att genomföra i den nuvarande omfattningen.

Olika rapporter inom ung livsstil finns att ladda ned gratis på www.unglivstil.org Ung livsstil finns även på Facebook! Följ forskningsprojektet för att se de senaste resultaten www.facebook.com/unglivssil

Stockholm 2024 Stig Elofsson Fil. Dr i statistik och docent i socialt arbete E-post stigelofsson@bredband.net
C författaren.

Innehållsförteckning

Kapitel 1. Inledning ... 1

1.1 Syfte ... 1

Kapitel 2. Material ... 2

2.1 Genomförande ... 2

2.2 Undersökningsgruppen ... 2

2.3 Deltagande i kultur- (musik-) skolan samt vilka instrument man spelar ... 4

2.4 Mått på familjesituation ... 4

2.5 Mått på socioekonomisk bakgrund ... 4

2.6 Mått på svensk och utländsk bakgrund ... 5

2.7 Typ av boendeområde ... 6

2.7 Statistisk metod ... 6

Kapitel 3. Deltagande i kulturskolan ... 7

Kapitel 4. Vilka instrument spelar barn och ungdomar i kulturskolan? ... 9

Kapitel 5. Skillnader mellan socioekonomiska grupper ... 12

Kapitel 6. Skillnader mellan barn och ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund ... 13

Kapitel 7. Skillnader mellan områden med olika socioekonomisk struktur ... 14

Kapitel 8. Hur påverkar social bakgrund? ... 16

Kapitel 9. Hur skiljer sig olika kommuner? ... 19

9.1 Förändringar över tid ... 23

Kapitel 10. Sammanfattning med diskussion ... 27

Litteraturförteckning ... 30

Kapitel 1. Inledning

En litteraturgenomgång visar att det finns ett flertal studier kring undervisningen i kulturskolan och hur den bör läggas upp när det gäller olika enskilda instrument – ofta synpunkter från lärare men också från elever. Däremot finns det få undersökningar kring hur vanligt det är att barn/ungdomar spelar olika instrument i kulturskolan och motiven för valet av instrument. I de fall sådana undersökningar gjorts är dessa oftast kvalitativa och ger inte underlag för att bedöma hur vanligt det är att eleverna spelar olika instrument eller motiven till valet. I ett fall har jag funnit en lokal kvantitativa studie men i detta fall är svarsfrekvensen endast 10 %[3]. Tidigare forskning tycks alltså ge liten kunskap kring vilka instrument som spelas i kulturskolan och varför eleverna väljer olika instrument. Däremot kan man finna hypoteser kring vad som styr barnens och ungdomarnas val.

Ett exempel på en rapport som tar upp detta är Jarmo Kaipanens *Det kulturella arvets betydelse* där han studera sambandet med kulturell och social härkomst. Undersökningsmaterialet baseras på två socialt skilda stadsdelar i Södertälje - Ronna och Pershagen - och deras statistik i kulturskolans elevlistor från år 1997, när uppsatsen påbörjades. Ronna, som anses vara en stadsdel med lägre social status och Pershagen som anses ha en hög social status. Antalet barn med utländsk bakgrund i Ronna är 78 %. I Pershagen är samma siffra 7 %. Sammantaget ingår i undersökningen 35 ungdomar från Pershagen och 42 från Ronna som går i kulturskolan.

Författaren finner att den klart populäraste kursen är dans (jazz eller balett). Trettiosju procent av eleverna i Pershagen och 19 % i Ronna ägnar sig åt detta. Resultatet visar att det finns ett samband mellan sociala omständigheter och ungdomars val av instrument. Elgitarr spelas av 10 % i Ronna däremot inga i Pershagen. Den klassiska gitarren har fler utövare i Pershagen med 3 elever. mot inga alls i Ronna. Gruppen stråkinstrument är större i Ronna med 4 elever mot 2 i Pershagen. Detta kunde inte kopplas till att kulturskolan i Ronna hade gjort speciella insatser till exempel på stråk- eller gitarrklasser. Enligt ledningen på kulturskolan hade någon sådan satsning inte skett. Ett intressant faktum som styrker författarens hypotes är att ämnen som elbas, elgitarr, synt, slagverk och musikdata, d.v.s. instrument som betraktas som delar av den klassiska rocksättningen, är kraftigt överrepresenterade i Ronna med sammantaget 11 deltagare mot Pershagens 1.

1.1 Syfte

Syftet med den här rapporten är att studera vilka instrument barn och ungdomar spelar i kulturskolan samt att undersöka hur detta varierar med kön och socioekonomisk bakgrund.

[3] **Johan Westman**. *Pianospel – Det roligaste som finns? En enkätstudie om kulturskolelevernas syn på pianoundervisningen*.

Kapitel 2. Material

Ung livsstil har sedan 1984 i en rad olika studier bland annat undersökt vilka samband som finns mellan socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund och deltagande i idrotts-förening, övrigt föreningsliv, besök på bibliotek liksom fritidsgård, deltagande i musik-/kulturskola samt fysisk aktivitet. Det finns också undersökningar kring vilka anläggningar barn och ungdomar vill att kommunen skall satsa på. Sedan 1998 har vi även frågor kring barns/ungdomars hälsa och livskvalitet[4].

2.1 Genomförande

Studierna har genomförts under lektionstid där eleverna fått besvara en enkät som främst innefattar frågor med fasta svarsalternativ. En anställd från idrotts-, kultur- eller fritids-förvaltningen eller Ung livsstil har varit närvarande i klasserna när enkäten fylldes i. Denna person har också introducerat enkäten för eleverna och samlat in enkäterna efter att de fyllts i. Har eleverna haft problem vid ifyllandet av enkäten har denne och lärarna hjälpt till att lösa problemet. I samtliga fall har eleverna informerats om att deltagandet är frivilligt och att svaren är anonyma.

2.2 Undersökningsgruppen

Urvalet av undersökningsgrupper i de olika kommunerna är slumpmässigt och utgår från uppgifter om samtliga elever - i såväl kommunala skolor som friskolor[5]. Detta innebär att materialet ger en representativ bild av situationen för samtliga elever – dock ej de som går i grund- eller gymnasiesärskolan[6] - i kommunen.

I tabell 1 presenteras antal svarande i de undersökningar som behandlas i rapporten uppdelat efter kön, skolstadium, kommun och undersökningsår.

[4] Frågor kring upplevd livskvalitet finns redan med i undersökningarna från början på 1990-talet
[5] I några mindre kommuner har totalundersökningar genomförts.
[6] I projektet *Ung livsstil* har även ett flertal studier gjorts bland särskoleelever. Resultat från dessa har presenterats i rapporterna **Trygghed S, Elofsson S**. *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan*, **Elofsson S, Blomdahl U**. *Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan***.**

Tabell 1.a. *Studier 2015-2020 Antal svarande efter kön, stadium och kommun/undersökningsår.*

Kommun/undersökningsår	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Eskilstuna, 2019			666	639		
Haninge, 2016/17			346	355	361	258
Haninge 2022			522	453		
Helsingborg, 2018	620	637	752	694	470	397
Jönköping, 2018	406	439			514	620
Mark.2021			414	360		
Malmö, 2019/20	1 303	1331	1078	1159	695	772
Täby, 2018/19	378	353	400	358	567	481
Lidingö, 2019			314	238	265	212
Helsingborg, 2012	426	367	334	389	354	409
Helsingborg, 2015	760	684	490	455	407	588
Täby, 2013	351	323	290	354	563	527
Jönköping, 2012	375	335	542	567	425	453
Jönköping, 2015	438	414	608	589	586	536
Haninge, 2008	372	335	377	291	409	351
Haninge, 2012	301	338	274	241	213	227
Stockholm, 2004	1 873	1768	1760	1744	723	803
Stockholm, 2013	947	932	1036	1052	615	849
Huddinge, 2009	438	463	381	389	432	332
Huddinge 2016/17	452	401	213	227	744	508
Knivsta, 2019			283	331		
Lidingö, 2015			323	275	271	167
Malmö, 2015			1012	1047		
Summa	9 440	9 120	12 415	11 907	8 614	8 490

Totalt har 60 286 besvarat enkäterna. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga fall 70 % och är i det samlade materialet kring 80 %. I de flesta fall är svarsfrekvensen högst i mellanstadiet och lägst i gymnasiet. Bortfallet innefattar elever som inte var närvarande vid den lektion då undersökningen genomfördes[7].

Med utgångspunkt från syftet – att studera vilka instrument som barnen ungdomarna spelar i kulturskolan – är det naturligtvis av intresse att se hur många som är med i kultur-(musik-) skola och hur många som sysslar med musik. I tabell 1.b presenteras de samlade siffrorna – för alla kommuner som behandlas i studien.

Tabell 1.b. *Studier 2015-2020 Antal svarande efter kön, stadium och kommun/undersökningsår.*

Kommun/undersökningsår	Mellanstadiet		Högstadiet		Gymnasiet	
	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar	Tjejer
Med i kultur_/musikskola	1630	2368	1556	2006	654	784
Sysslar med musik	1006	1260	1238	1279	430	447

[7] I några enstaka fall handlar det dock om elever som vi vid kontroll av enkäten funnit att de inte besvarat denna seriös, men det gäller här endast enstaka fall.

Sammantaget handlar det om 9018 som är med i kultur-/musikskola, av vilka 5 660 sysslar med musik inom denna.

2.3 Deltagande i kultur- (musik-) skolan samt vilka instrument man spelar

Eleverna har i enkäten fått besvara frågan *Deltar du i någon av följande aktiviteter inom kulturskola?* oftast med följdfrågan *Deltar du i någon av följande aktiviteter inom kulturskola?* I en öppen fråga har de som sysslar med musik sedan fått ange vilka musikinstrument de spela. I några fall skiljs här mellan instrument vid enskild spelning och instrument då man spelar i ensemble/orkester. Svaren på dessa öppna frågor har därefter kodats. Några kommuner – Eskilstuna och Haninge – har inte kulturskola utan fortfarande endast musikskola.

2.4 Mått på familjesituation

Uppgifter om elevernas familjesituation har hämtats från frågan *Vilka vuxna bor du med?* med svarsalternativen: mamma och pappa (alternativt båda föräldrar), ibland mamma och ibland pappa, bara mamma, bara pappa, mamma och en vuxen till, pappa och en vuxen till, någon annan vuxen samt på gymnasiet bor ensam.

2.5 Mått på socioekonomisk bakgrund

Socioekonomisk bakgrund kan mätas på flera sätt, t.ex. socialgrupp, socioekonomisk grupp, utbildning, inkomst och tillgång till kontantmarginal[8]. När barn och ungdomar själva ska svara på vilket yrke (grunden för socialgrupp och SCB:s socioekonomiska grupper) eller vilken utbildning föräldrarna har blir de interna bortfallen, enligt våra tidigare studier, stora eller mycket stora. Barn och ungdomar kan generellt inte heller svara tillförlitligt på vilken inkomst föräldrarna har eller om familjen har tillgång till en kontantmarginal.

Ung livsstil har sedan 1984 valt att mäta socioekonomisk bakgrund med hjälp av ett antal frågor kring boendeform och tillgång till fritidskapitalvaror. Utifrån tillgången till dessa materiella resurser har vi bildat fem grupper. Det interna bortfallet blir i detta fall mycket litet[9]. De fem grupperna är:

Grupp 1: Bor i villa/radhus och har tillgång till bil+ båt+ sommarstuga/fritidshus/hus utomlands
Grupp 2: Bor i villa/radhus/insatslägenhet/bostadsrättslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/fritidshus/hus utomlands
Grupp 3: Övriga t ex bor i hyreslägenhet och har tillgång till två av: bil, båt, sommarstuga/fritidshus/hus utomlands
Grupp 4: Bor i hyreslägenhet och har tillgång till antingen bil, båt eller sommarstuga/fritidshus/hus utomlands
Grupp 5: Bor i hyreslägenhet. Har **inte** tillgång till sommarstuga/fritidshus/hus utomlands, bil eller båt

De fem grupperna benämns i rapporten **socioekonomiska grupper**. Vi väljer också av läsbarhetsskäl att i fallande ordning kalla de fem grupperna: **stora resurser** (socioekonomisk grupp 1), **ganska stora resurser** (socioekonomisk grupp 2), **medelstora resurser** (socioekonomisk

[8] Socialgrupp har använts av låginkomstutredningen. Se t.ex. **Agneta Lundahl**. *Fritid och rekreation. Socioekonomiska grupper, utbildning och tillgång till kontantmarginal* används av SCB. Se t.ex. **SCB**. *Fritid 1976-2002*.
[9] I mellanstadiet är det interna bortfallet 1,9 %, i högstadiet 0,6 % och i gymnasiet 0,9 %. Det är alltså få ungdomar som inte svarat på frågorna om boendeform och tillgång till de materiella fritidsresurserna.

grupp 3), **ganska små resurser** (socioekonomisk grupp 4) och **små resurser** (socioekonomisk grupp 5).

Detta mått har använts i flera andra svenska studier[10]. Även i internationella studier används likartade indikatorer på socioekonomisk bakgrund. I WHO:s hälsoenkät definieras de ungas socioekonomiska status utifrån svar på frågor om familjens ekonomi, bilinnehav, semestervanor, innehav av dator och om de unga har eget rum[11]. Under senare år har det utvecklats en skala FAS (Family Affluence Scale) som använts i en rad internationella studier och speciellt inom Health Behavior in School-Aged Children (HBSC). Denna skala har många likheter med det mått på socioekonomisk bakgrund som använts i studierna inom Ung livsstil.

Alla dessa mått kan kopplas till Webers definition av social klass, vilket i sin tur kopplas till begreppet livschanser[12]. Med ett likartat mått finner sociologen Mikael Tåhlin en tydlig koppling mellan ekonomiska resurser och flertalet fritids- och kulturaktiviteter även efter kontroll för ålder och socialgrupp[13]. Tåhlin har också i senare rapporter visat att individens ekonomiska resurser har en direkt inverkan på individens fritids- och hälsosituation[14]. Antagandet är i enlighet med Tåhlins hypotes att familjernas kontrollvidd - mängden av möjliga handlingar - ökar kontinuerligt från ekonomisk grupp 5 till ekonomisk grupp 1[15].

2.6 Mått på svensk och utländsk bakgrund

En rad studier har visat att utländsk bakgrund i förhållande till svensk bakgrund har samband med deltagande i t ex idrottsförening[16].

Som grund för beskrivningen av svensk respektive utländsk bakgrund används uppgifter huruvida ungdomarna själva och deras föräldrar är födda i Sverige eller ej[17]. Frågorna har följande formulering:

Är du, din pappa, din mamma född i Sverige[18]? (Nej/Ja)

Utifrån antagandet att graden av utländsk bakgrund har betydelse för deras deltagande i organiserade fritidsaktiviteter i Sverige har vi konstruerat följande fyra grupper[19]:

Grupp 1. Denna grupp innefattar barn och ungdomar som liksom sina föräldrar är födda i Sverige. Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **svensk bakgrund**.

Grupp 2. Denna kategori består av följande tre grupper:
* Föräldrarna födda i Sverige. Barnet fött utomlands

[10] Se t ex **Nilsson**, 1998, **Blomdahl/Elofsson**, 2007, **Larsson**, 2008.
[11] **Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M**. *Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale*, Social Science & Medicine 66, 2008.
[12] **Weber, M**. *Ekonomi och samhälle*.
[13] **Tåhlin, M**. *Fritiden i välfärden. Svenska folkets fritids- och kulturvanor*.
[14] **Tåhlin, M**. *Arbetets värde och kostnader*.
[15] **Tåhlin, M**. *Arbetets värde och kostnader*, sid. 47.
[16] **Blomdahl m.fl.** *Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?* **Elofsson m.fl.** *Ungas livsstil i låg- och högstatusområden*, **Blomdahl/Elofsson**. *Jämställd och jämlik! – en studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholms stad i jämförelse med andra kommuner*.
[17] En utförligare beskrivning finns i **Blomdahl/Elofsson**. *Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?* sid. 33-34.
[18] Vi frågar var för sig om barnet själv, pappa respektive mamma är född i Sverige eller utomlands.
[19] För en närmare diskussion om antagandet se **Blomdahl/Elofsson**, *Hur många motionerar/idrottar för lite och vilka är dom***?** sid. 33-34.

* En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött i Sverige
* En av föräldrarna född i Sverige. Barnet fött utomlands

Denna grupp benämns i texten som ungdomar med **ganska stark svensk bakgrund**.

Grupp 3. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött i Sverige. Denna grupp benämns **andra generationens invandrare**.

Grupp 4. Båda föräldrarna är födda utomlands. Barnet är fött utomlands. Denna grupp benämns **första generationens invandrare**.

2.7 Typ av boendeområde

I de olika enkäterna har eleverna även fått uppge vilket geografiskt område de bor i. I studierna från Eskilstuna, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Malmö har dessa delats in i tre grupper med utgångspunkt från områdenas socioekonomiska struktur: hög, medel respektive låg.

2.7 Statistisk metod

För att få en fullständig bild av hur vanligt det är att barn och ungdomar spelar olika instrument i kulturskolan har resultaten från de aktuellaste undersökningarna i de olika kommunerna samlats i en gemensam datafil. En redovisas av alla uppgifter från de enskilda kommunerna skull göra materialet alltför omfattande och oöverblickbart.

Dessa analyser visar att det förekommer ett mycket stort antal instrument inom kulturskolan men att många av dessa endast används av ett litet antal elever. De instrument som förekommer i större utsträckning är gitarr, piano samt trummor bland killar. Dessa analyseras också enskilt i den övriga delen av rapporten. Övriga instrument har slagits samman i två grupper – blåsinstrument samt andra stränginstrument än gitarr.

För att ge en bakgrund presenteras först uppgifter kring deltagande i kulturskolan för de olika kommunerna samt hur många som sysslar med musik inom kulturskolan. Det senare blir utgångspunkten vid presentationen kring hur vanligt det är att barn och ungdomar spelar olika instrument.

I rapporten studeras också i vilken utsträckning det finns skillnader när det gäller nyttjandet av olika instrument (instrumentgrupper) beroende på barnens och ungdomarnas sociala bakgrund. Denna innefattar socioekonomisk respektive svensk/utländsk bakgrund samt typ av bostadsområde med utgångspunkt från dess socioekonomiska struktur.

För att få en mer fördjupad bild av hur den sociala bakgrunden påverkar valet av musikinstrument har binära, logistiska regressionsanalyser genomförts. I dessa analyser tas även familjesituation – vilka man bor med samt förtroende för föräldrar – med. Dessa analyser – uppdelade efter kön och stadium ger en bild av olika variablers direkta inverkan efter kontroll från inverkan av övriga variabler.

Förekomst av statiska skillnader mellan olika grupper studeras med χ^2-test (i de fall då det endast handlar om jämförelser mellan två grupper Fisher's exakta test) samt då det handlar om medelvärden med envägs variansanalys (om endast två grupper t-test). Bearbetningen av data har gjorts i SPSS, version 21.

Kapitel 3. Deltagande i kulturskolan

För att ge en bakgrund presenteras i tabell 2 uppgifter kring deltagandet i kulturskolan från de senast genomförda studierna i de olika kommunerna. I tabellen redovisas både antal och andel deltagare. För att göra resultaten mer överblickbara har kommunerna ordnats med utgångspunkt från andelen deltagare i högstadiet, från högst till lägst. Längst ned i tabellen redovisas även medianvärdet för andel deltagare.

Tabell 2. *Deltagande i kultur-(musik-)skolan samt hur många som spelar olika instrument. Antal och andel (%) efter kön och stadium.*

	Mellanstadiet				**Högstadiet**				**Gymnasiet**			
	Killar		**Tjejer**		**Killar**		**Tjejer**		**Killar**		**Tjejer**	
	N	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***
Täby, 2018	84	*22,2*	111	*31,4*	62	*15,8*	57	*22,0*	60	*10,5*	44	*9,0*
Lidingö, 2019					46	*15,0*	35	*15,0*	18	*6,8*	4	*1,9*
Jönköping, 2018 (#)	70	*17,5*	132	*13,1*	63	*10,9*	100	*16,7*	33	*6,4*	40	*6,5*
Malmö, 2019/20	178	*13,7*	207	*15,6*	128	*12,0*	150	*13,2*	36	*5,2*	34	*4,5*
Stockholm, 2013	145	*15,6*	212	*23,9*	99	*9,6*	141	*13,5*	50	*8,1*	84	*9,9*
Knivsta, 2019					22	*8,2*	35	*10,6*				
Mark, 202					36	*8,7*	39	*10,8*				
Helsingborg, 2021	46	*6,7*	49	*8,4*	46	*6,8*	58	*9,4*	29	*7,3*	30	*8,1*
Huddinge, 2017	76	*17,1*	109	*28,1*	74	*9,7*	44	*6,2*	43	*5,9*	55	*11,0*
Haninge, 2016/17	76	*17,1*	109	*28,1*	74	*9,7*	44	*6,2*	43	*5,9*	55	*11,0*
Haninge. 2022					53	*10.2*	39	*8,6*				
Eskilstuna, 2019					49	*7,4*	49	*7,7*				
Median		***17,1***		***23,9***		***9,7***		***11,9***		***6,6***		***8,6***

I studien från 2021/22 finns inga uppgifter kring vilka instrument deltagarna i kulturskolan spelar.

Bilden visar att det allmänt är vanligare att tjejer är med i kulturskolan – i alla stadier är killar underrepresenterade – grovt sett i ungefär samma utsträckning. Det är inte heller förvånande att deltagande minskar med ökad ålder. Från mellan- till högstadiet minskar det med nästan hälften och från högstadiet till gymnasiet med cirka en femtedel. Nedgången från mellan- till högstadiet är relativt sett något större bland tjejerna medan motsatsen gäller för nedgången från högstadiet till gymnasiet.

I tabell 3 studeras närmare förändringar när det gäller deltagande i kulturskolan i de kommuner där upprepade studier genomförts.

Tabell 3. *Deltagande i kultur-(musik-)skolan. Antal och andel (%) efter kön, stadium och undersökningsår.*

	Mellanstadiet				**Högstadiet**				**Gymnasiet**			
	Killar		**Tjejer**		**Killar**		**Tjejer**		**Killar**		**Tjejer**	
	N	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***	**N**	***%***
Haninge, 2008	37	*9,9*	61	*18,2*	42	*11,1*	40	*13,7*	19	*4,6*	12,	*4,8*
Haninge, 2012	27	*9,1*	39	*11,7*	21	*7,7*	15	*6,2*	9	*4,2*	5	*2,2*
Haninge, 2016/17	76	*17,1*	109	*28,1*	74	*9,7*	44	*6,2*	43	*5,9*	55	*11,0*
Haninge. 2022					53	*10.2*	39	*8,6*				
Helsingborg, 2012	53	*12,4*	66	*18,0*	23	*6,9*	39	*10,0*	13	*3,7*	23	*5,6*
Helsingborg, 2015	61	*8,1*	87	*12,8*	26	*5,3*	60	*13,2*	5	*1,2*	11	*2,8*
Helsingborg, 2018	50	*8,1*	75	*11,8*	35	*5,0*	56	*8,6*	13	*3,0*	20	*5,2*
Helsingborg, 2021	46	*6,7*	49	*8,4*	46	*6,8*	58	*9,4*	29	*7,3*	30	*8,1*
Huddinge, 2009	73	*16,7*	132	*28,5*	40	*10,5*	50	*12,9*	31	*7,2*	32	*10,2*
Huddinge, 2017	76	*17,1*	109	*28,1*	74	*9,7*	44	*6,2*	43	*5,9*	55	*11,0*
Jönköping, 2012	75	*20,0*	103	*30,7*	66	*12,2*	139	*24,5*	25	*5,9*	51	*11,3*
Jönköping, 2015	69	*15,8*	51	*36,5*	65	*10,7*	124	*21,1*	21	*6,3*	40	*11,3*
Jönköping, 2018	70	*17,5*	132	*13,1*	63	*10,9*	100	*16,7*	33	*6,4*	40	*6,5*
Stockholm, 2004	299	*16,0*	505	*28,6*	204	*11,6*	287	*16,5*	54	*7,5*	64	*8,0*
Stockholm, 2013	145	*15,6*	212	*23,9*	99	*9,6*	141	*13,5*	50	*8,1*	84	*9,9*
Täby, 2013	66	*18,8*	108	*33,4*	47	*16,2*	75	*21,2*	91	*16,2*	83	*15,7*
Täby, 2018	84	*22,2*	111	*31,4*	62	*15,8*	57	*22,0*	60	*10,5*	44	*9,0*
Lidingö, 2015					50	*15,5*	55	*20,0*	21	*7,7*	13	*7,8*
Lidingö, 2019					46	*15,0*	35	*15,0*	18	*6,8*	4	*1,9*
Malmö, 2015					96	*9,5*	134	*12,8*				
Malmö, 2019/20					128	*12,0*	150	*13,2*				

Resultaten tyder inte på att det skulle ha skett mer systematiska förändringar när det gäller deltagandet i kulturskolan. Oberoende av kön och ålder finns fall, där deltagandet är oförändrat, där det förändrats obetydligt och där det ökat. Ser man till de samlade resultaten finns dock vissa tecken på att det är något vanligare att deltagande har minskat speciellt bland tjejer.

Kapitel 4. Vilka instrument spelar barn och ungdomar i kulturskolan?

För att få en överblickbar bild av hur många som spelar olika instrument har materialet från de aktuellaste undersökningarna i de olika kommunerna slagits samman i en speciell datafil. En redovisning separat för de enskilda kommunerna skulle bli alltför omfattande eftersom det handlar om ett stort antal instrument. Även med denna sammanslagning blir antalet som spelar olika enskilda instrument litet (eller mycket litet) i många fall. Undantagen är piano, gitarr och trummor bland killar. För att gör bilden mer överblickbar har därför övriga instrument samlats i två grupper, nämligen blåsinstrument samt andra stränginstrument än gitarr.

I tabell 4 presenteras uppgifter om hur många som olika instrument sammantaget uppdelat efter stadium och kön. I tabellen redovisas såväl antal som andel (%) bland de som är med i kultur- (musik-) skolan. Instrumenten har rangordnats med utgångspunkt från andelen som spelar olika instrument i mellan- och högstadiet, med början från där denna andel är högst.

Tabell 4.a. *Deltagande i kultur-(musik-)skolan samt hur många som spelar olika instrument. Antal och andel (%) efter kön och stadium.*

	Mellanstadiet				Högstadiet				Gymnasiet			
	Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Med i kulturskola	382		525		366		427		160		142	
Andelar (%) av de som är med i kultur-(musik-)skolan												
Instrument												
Piano	82	21,5	123	23,4	71	19,4	77	18	18	11,3	19	13,4
Gitarr	66	17,3	64	12,2	82	22,4	36	8,4	26	16,3	6	4,2
Trummor	27	7,1	7	1,3	41	11,2	6	1,4	5	3,1	2	1,4
Blåsinstrument	27	7,1	46	8,8	36	9,8	21	4,9	13	8,1	19	13,4
Sträng, ej gitarr	22	5,8	38	7,2	54	14,8	41	9,6	18	11,3	15	10,6
Violin (Fiol)	2	0,5	28	5,3	12	3,3	23	5,4	7	4,4	8	5,6
Elbas	6	1,6	1	0,2	23	6,3	3	0,7	7	4,4	3	2,1
Sång	1	0,3	14	2,7	2	0,5	19	4,4	1	0,6	2	1,4
Tvärflöjt	3	0,8	16	3	4	1,1	9	2,1	0	0	4	2,8
Elgitarr	9	2,4	0	0	10	2,7	2	0,5	2	1,3	1	0,7
Violincell (Cello)	3	0,8	8	1,5	5	1,4	8	1,9	1	0,6	1	0,7
Saxofon	7	1,8	5	1	5	1,4	3	0,7	3	1,9	5	3,5
Keyboard	5	1,3	5	1	6	1,6	3	0,7	1	0,6	2	1,4
Trumpet	5	1,3	3	0,6	7	1,9	3	0,7	2	1,3	3	2,1
Blockflöjt	4	1	17	3,2	0	0	1	0,2	2	1,3	2	1,4
Klarinett	0	0	2	0,4	8	2,2	0	0	3	1,9	2	1,4
Trombon	4	1	0	0	4	1,1	2	0,5	1	0,6	0	0
Viola	2	0,5	1	0,2	3	0,8	0	0	0	0	1	0,7
Flöjt	2	0,5	2	0,4	2	0,5	0	0	2	1,3	1	0,7
Tuba	1	0,3	0	0	2	0,5	2	0,5	0	0	2	1,4
Slagverk	0	0	0	0	4	1,1	1	0,2	1	0,6	0	0
Dragspel	0	0	0	0	3	0,8	2	0,5	1	0,6	1	0,7
DJ- Elektroniskt	0	0	1	0,2	3	0,8	0	0	1	0,6	1	0,7
Blåsinstrument	0	0	1	0,2	1	0,3	1	0,2	0	0	0	0
Balalajka	0	0	0	0	0	0	3	0,7	0	0	0	0
Kontrabas	0	0	0	0	0	0	2	0,5	1	0,6	1	0,7
Valthorn	0	0	1	0,2	1	0,3	0	0	0	0	0	0

Tabell 4.b. *Deltagande i kultur-(musik-)skolan samt hur många som spelar olika instrument. Antal och andel (%) efter kön och stadium.*

	Mellanstadiet				Högstadiet				Gymnasiet			
	Killar		Tjejer		Killar		Tjejer		Killar		Tjejer	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Med i kulturskola	382		525		366		427		160		142	
Andelar (%) av de som är med i kultur-(musik-)skolan												
Instrument												
Säckpipa	0	0	0	0	2	0,5	0	0	0	0	0	0
Band	0	0	0	0	1	0,3	1	0,2	0	0	0	0
Fagott	1	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stråkinstrument	0	0	0	0	1	0,3	0	0	0	0	0	0
Ukulele	0	0	0	0	1	0,3	0	0	0	0	0	0
Oboe	0	0	0	0	0	0	1	0,2	0	0	0	0
Kör	0	0	1	0,2	0	0	0	0	0	0	0	0
Steel pan	0	0	0	0	0	0	1	0,2	0	0	0	0
Flera instrument	0	0	1	0,2	0	0	0	0	0	0	0	0

Ser vi till de enskilda instrumenten är det vanligast att barn och ungdomar spelar piano, följt av gitarr. Närmast efter detta kommer bland killar trummor och bland tjejer violin/fiol. Ser vi till piano är detta ungefär lika vanligt bland killar som tjejer men andelen som spelar piano sjunker med ökad ålder. Gitarr spelas något oftare av killar och bland dem något mer i högstadiet än i de båda övriga stadierna. Andelen tjejer som spelar gitarr minskar kraftigt med ökad ålder – från 12 % i mellanstadiet till endast 4 % i gymnasiet. Könsskillnaderna är ännu större om vi ser till trummor, detta är något som endast enstaka tjejer spelar. Andelen killar som spelar trummor är högst i högstadiet och lägst i gymnasiet.

Om vi ser till olika typer av blåsinstrument varierar könsskillnaderna mellan de olika stadierna. Det finns inte heller tecken på att andelen som spelar blåsinstrument skull ändras mer systematiskt med ökad ålder.

Även när det gäller andra stränginstrument än gitarr varierar könsskillnaderna mellan de olika åldersgrupperna. Bland killar är det klart färre som gör detta i mellanstadiet än i de båda andra stadierna medan det bland tjejerna sker en svag ökning från mellanstadiet och framåt.

Kapitel 5. Skillnader mellan socioekonomiska grupper

En intressant fråga är vilken koppling det finns mellan socioekonomisk bakgrund och valet av instrument. För att belysa detta ser vi till det samlade materialet från de aktuellaste studierna när det gäller hur många som spelar piano, gitarr, trummor samt blås- respektive stränginstrument vid sidan av gitarr. Hur sambanden med socioekonomisk bakgrund ser ut i dessa grupper presenteras i tabell 5 nedan. Eftersom materialet är begränsat i gymnasiet studeras här endast hur det ser ut i mellan- och högstadiet.

Tabell 5. *Instrument som deltagare i kulturskolan spelar. Andel (%) efter kön socioekonomisk bakgrund och stadium*

Stadium	Socioekonomisk bakgrund									
	Killar					Tjejer				
	1	2	3	4-5	Sign. nivå	1	2	3	4-5	Sign. nivå
					Gitarr					
Mellanstadiet	56,0	18,7	15,8	5,5	***	40,0	13,0	12,5	5,1	**
Högstadiet	27,8	25,4	16,4	18,2	+	13,0	10,1	8,0	3,3	+
					Piano					
Mellanstadiet	16,0	25,4	15,1	14,5		30,0	28,8	21,8	11,9	**
Högstadiet	27,8	18,0	17,9	18,2		26,1	25,4	18,5	16,7	
					Trummor					
Mellanstadiet	8,0	6,0	8,2	5,5		0,0	1,1	1,4	1,7	
Högstadiet	5,6	12,3	9,7	6,8		4,3	0,7	1,9	0,0	
					Blåsinstrument					
Mellanstadiet	24,0	3,7	9,6	9,1		3,3	6,5	7,4	6,8	+
Högstadiet	11,1	9,0	10,4	0,0		4,3	10,9	8,6	3,3	
					Stränginstrument vid sidan av gitarr					
Mellanstadiet	0,0	1,5	2,1	1,8		0,0	6,5	8,3	3,4	
Högstadiet	8,3	4,9	6,7	2,3		8,7	8,0	9,3	6,7	

Den starkaste kopplingen till socioekonomisk bakgrund framträder när det gäller hur många som spelar gitarr. Oberoende av kön och ålder spelas detta oftare av barn och ungdomar med högre socioekonomisk bakgrund än av de som har lägre. Dessa skillnader är större i mellanstadiet än i högstadiet.

Bland tjejer i mellanstadiet framträder även ett tydligt samband när det gäller hur många som spelar piano, något som oftare görs av de som kommer från högre socioekonomisk grupp. I övrigt är sambanden inte signifikanta men ser man till siffrorna pekar dessa mot att det ser ut på samma sätt även i de tre övriga grupperna. När det gäller trummor, blåsinstrument samt stränginstrument vid sidan av gitarr tycks däremot skillnaden mellan olika socioekonomisk bakgrund vara mer begränsad.

Kapitel 6. Skillnader mellan barn och ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund

En annan intressant fråga är om det finns skillnader mellan de som har svensk och de som har utländsk bakgrund när det gäller vilka instrument de spelar. I tabell 6 studeras sambandet med svensk/utländsk bakgrund uppdelat efter kön i mellan- och högstadiet.

Tabell 6. *Instrument som deltagare i kulturskolan spelar. Andel (%) efter kön svensk/utländsk bakgrund och stadium*

Stadium	Svensk/utländsk bakgrund									
	Killar					Tjejer				
	Svensk	Ganska svensk	Andra gen	Första gen	Sign. nivå	Svensk	Ganska svensk	Andra gen	Första gen	Sign. nivå
					Gitarr					
Mellanstadiet	22,7	16,9	16,4	13,9		18,4	12,6	8,3	5,4	**
Högstadiet	21,3	13,6	32,2	15,9		8,0	9,0	9,8	7,0	
					Piano					
Mellanstadiet	20,8	19,7	17,9	16,7		27,2	17,2	18,8	27,0	
Högstadiet	17,2	22,0	16,9	25,0		19,3	20,5	26,2	22,8	
					Trumpet					
Mellanstadiet	8,2	8,5	1,5	5,6		2,0	1,1	0,0	0,0	
Högstadiet	11,5	6,8	6,8	11,4		0,2	1,3	3,3	1,8	
					Blåsinstrument					
Mellanstadiet	9,7	8,5	6,0	5,6		9,2	3,4	4,2	5,4	+
Högstadiet	12,1	8,5	5,1	0,0	**	11,8	10,3	1,6	1,8	**
					Stränginstrument vid sidan av gitarr					
Mellanstadiet	1,4	2,8	0,0	2,8		4,3	5,7	13,5	13,5	**
Högstadiet	6,9	3,4	3,4	6,8		8,6	7,7	9,8	7,0	

Flest samband framträder bland tjejer. I mellanstadiet är det mindre vanligt att tjejer med utländsk bakgrund spelar piano. Samma skillnader finns även bland mellanstadiekillarna, men skillnaderna är här mindre. I högstadiet tycks dessa skillnader ha försvunnit i stor utsträckning, men det kan kanske vara värt att notera att första generationens invandrarkillar tycks spela piano i något lägre utsträckning.

Det framträder även signifikanta skillnader, tydligast i högstadiet när det gäller hur många som spelar blåsinstrument. De som har utländsk bakgrund spelar något sådant instrument i lägre utsträckning än de som har svensk bakgrund. Liknande skillnader framträder även i mellanstadiet men de är mindre. Däremot finns här ett klart samband bland tjejer när det gäller stränginstrument vid sidan av gitarr. Tjejer med utländsk bakgrund spelar sådana i betydligt högre utsträckning än tjejer med svensk bakgrund. Detta tycks dock inte alls gälla i någon av de tre övriga grupperna.

Kapitel 7. Skillnader mellan områden med olika socioekonomisk struktur

En tredje fråga som kan vara av intresse att studera är om det finns skillnader mellan olika typer av bostadsområden. . I studierna från Eskilstuna, Haninge, Helsingborg, Jönköping och Malmö har dessa delats in i tre grupper med utgångspunkt från områdenas socioekonomiska struktur: hög, medel samt låg. I tabell 7 studerar vi om det finns skillnader mellan dessa tre områdestyper när det gäller vilken typ av instrument som barnen i mellanstadiet och ungdomarna i högstadiet spelar.

Tabell 7. *Instrument som deltagare i kulturskolan spelar. Andel (%) efter kön, boendeområdes socioekonomiska struktur och stadium.*

Stadium	Bostadsområdets socioekonomiska struktur							
Stadium	Killar				Tjejer			
	Hög	Medel	Låg	Sign. nivå	Hög	Medel	Låg	Sign. nivå
	Gitarr							
Mellanstadiet	12,1	16,4	6,3		11,3	11,5	4,3	
Högstadiet	13,3	15,7	23,3		7,8	6,0	6,7	
	Piano							
Mellanstadiet	26,3	14,4	8,3	**	26,6	21,6	8,7	**
Högstadiet	16,7	14,7	15,0		15,6	18,7	21,3	
	Trummor							
Mellanstadiet	7,1	2,7	8,3		0,8	1,4	2,9	
Högstadiet	8,2	10,8	8,3		2,6	0,7	0,0	
	Blåsinstrument							
Mellanstadiet	11,1	1,3	4,2		4,8	7,8	8,7	
Högstadiet	16,7	8,8	3,3	*	13,0	9,7	4,0	+
	Stränginstrument vid sidan av gitarr							
Mellanstadiet	1,0	2,7	0,0		8,1	5,5	10,1	
Högstadiet	8,3	4,9	1,7	+	9,1	7,5	12,0	

Det starkaste sambandet med typ av område framträder när det gäller hur många som spelar piano i mellanstadiet. Både bland killar och tjejer i detta stadium är det mycket mindre vanligt att de som bor i låginkomstområden gör detta När vi kommer till högstadiet försvinner dock dessa skillnader nästan helt.

I högstadiet framträder också signifikanta skillnader när det gäller hur många som spelar blåsinstrument. Här tycks det finnas en mer kontinuerlig trend, flest gör detta i höginkomstområdena, minst i låginkomstområden. Samma skillnader framträder inte i mellanstadiet men här kan det vara värt att bland killar är det klart vanligare att man spelar blåsinstrument i höginkomstområdena.

Vid sidan av detta finns tecken på signifikant samband bland högstadiekillar när det gäller andelen som spelar stränginstrument vid sidan av gitarr. Även i detta fall är sambandet kontinuerligt, flest spelar något sådant instrument i högstadieområdena, lägst är andel i låginkomstområdena. Bland tjejer finns inga tecken på en liknande skillnad.

Kapitel 8. Hur påverkar social bakgrund?

I de ovan presenterade analyserna kring kopplingen till socioekonomisk respektive svensk/utländska bakgrund samt skillnader mellan olika typer av bostadsområden framträder vissa samband. Ett problem när man skall bedöma vad som främst inverkar är att dessa variabler är inbördes sammankopplade. T ex gäller att barn/ungdomar med utländsk bakgrund oftare har lägre socioekonomisk bakgrund och att de i högre utsträckning bor i låginkomstområden. Detta innebär att det är svårt att bedöma vilken av de olika bakgrundsfaktorerna som främst påverkar. För att undersöka detta närmare har materialet analyserats med binär logistisk regressionsanalys. Detta innebär att vi studerar de direkta sambanden med de olika variablerna, efter kontroll för inverkan från övriga bakgrundsvariabler. Vid sidan av de tre ovan nämnda bakgrundsvariablerna tas även familjesituationen med - vilka vuxna man bor med - som en tänkbar förklaringsvariabler.

I tabell 8 presenteras resultat för gitarr samt piano. I tabellen redovisas oddskvoter samt förekomst av signifikanta samband med de olika förklaringsvariablerna. Oddskvoten anger hur vanligt det är att barn/ungdomar spelat respektive instrument inom en vis variabelgrupp i relation till hur det är i variabelns basgrupp. Ett värden under ett (1) innebär att det är färre som gör detta, ett värde över ett (1) innebär att det är fler. Som bas för varje variabel väljs det värde som innefattar flest individer eller alternativt en relativ stor del av individerna för att skattningarna skall bli säkra. Vad som utgör basvärde i de olika fallen framgår av att detta värde har oddskvot ett (1.00).

Tabell 8. ***Deltagare i kulturskolan.*** *Den sociala bakgrundens påverkan på andel som spelar gitarr respektive piano. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R^2) efter stadium och kön.*

	Gitarr				**Piano**			
	Mellanstadiet		**Högstadiet**		**Mellanstadiet**		**Högstadiet**	
Variabler	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**
Familjekonstellation – bor med								
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Växelvis	3,80**	0,86	0,69	0,40	0,40	0,74	1,18	0,74
Ensam mamma	0,00	1,69	1,36	1,27	1,76	0,94	2,99	0,94
Ensam pappa	0,00	0,00	1,64	0,00	>100	0,00	0,00	0,00
Mamma + annan vuxen	3,54	0,00	0,86	0,00	6,83+	0,00	0,73	0,00
Pappa + annan vuxen	0,00	-	4,10	0,64	0,00	-	5,91	-
Socioekonomisk. bakgrund	+							
Hög	0,64	0,87	2,10	3,04	0,87	0,85	3,62	0,85
Ganska hög	1,91+	1,00	1,42	1,42	1,35	1,20	0,59	1,20
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska låg	0,13+	0,32	0,94	0,00	1,07	0,82	0,92	0,82
Låg	1,02	1,42	1,87	1,40	1,47	0,32	0,58	0,32
Svensk/utländsk bakgrund								
Svensk bakgrund	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska stark svensk	0,79	0,46	0,62	1,80	0,64	0,64	2,76+	0,64
Andra gen. inv.	1,05	0,82	2,12	2,05	0,79	0,81	2,61+	0,81
Första gen. inv.	1,65	0,34	1,01	1,31	0,70	0,72	4,05*	0,72
Områdets socioekonomiska. struktur					*	+		+
Höginkomst	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Medel	1,68	1,04	1,19	0,75	0,44*	0,80	0,67	0,80
Låginkomst	0,61	0,43	1,61	1,00	0,27*	0,33*	0,41	0,33*
Pseudo R^2	*14,4*	*5,4*	*8,3*	*8,6*	*11,6*	*6,9*	*12,7*	*6,9*

Ns p>0.10; + p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Det första vi kan notera är att de direkta sambanden framstår som ganska svaga och spridda. Detta innebär att resultaten tyder på att varken gitarr- eller pianospel kan kopplas till någon speciell grupp. Det är mer personliga faktorer och hur tillgången till instrument ser ut som är mer avgörande. Ser vi till de samband som framträder handlar dessa om hur bostadsområdet socioekonomiska struktur inverkar på hur många som spelar piano. Resultaten pekar på att detta är mindre vanligt i bostadsområden med låg socioekonomisk struktur. Allmänt tycks detta vara vanligast i områden med hög socioekonomisk struktur.

I tabell 9 studeras hur det ser ut när det gäller blåsinstrument och stränginstrument vid sidan av gitarr.

Tabell 9. ***Deltagare i kulturskolan.*** *Den sociala bakgrundens påverkan på andel som spelar blåsinstrument respektive stränginstrument annat än gitarr. Resultat från binär logistisk regression – oddskvoter och förklaringsgrad (pseudo-R^2) efter stadium och kön.*

	Blåsinstrument				**Stränginstrument – ej gitarr**			
	Mellanstadiet		**Högstadiet**		**Mellanstadiet**		**Högstadiet**	
Variabler	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**	**Killar**	**Tjejer**
Familjekonstellation – bor med								
Båda föräldrar	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Växelvis	0,15	0,93	1,24	1,35	0,00	0,00	0,36	0,32
Ensam mamma	0,00	1,62	0,00	0,38	0,00	0,00	0,00	2,48
Ensam pappa	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,,0
Mamma + annan vuxen	0,00	2,53	1,25	0,00	0,00	0,00	0,00	1,77
Pappa + annan vuxen	0,00	-	0,45	0,00	0,00	-	0,00	0,00
Socioekonomisk. bakgrund	*							
Hög	4,84*	0,75	1,38	0,00	0,00	0,00	1,68	1,35
Ganska hög	0,40+	0,90	0,95	1,01	0,42	1,02	0,45	0,91
Medel	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska låg	2,53	1,31	0,00	0,44	1,93	0,53	0,93	0,80
Låg	0,00	1,20	0,00	0,95	0,00	0,00	0,00	0,31
Svensk/utländsk bakgrund		+				+		
Svensk bakgrund	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Ganska stark svensk	1,24	0,25+	0,83	0,95	3,06	1,74	1,02	1,08
Andra gen. inv.	0,57	0,16*	0,55	0,21	0,00	3,68	0,47	0,80
Första gen. inv.	0,21	1,00	0,00	0,22	1,61	1,24	2,13	0,83
Områdets socioekonomiska. struktur								
Höginkomst	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Medel	0,83	1,73	0,62	0,79	2,38	0,63	0,61	0,81
Låginkomst	0,46	4,26*	0,43	0,32	0,00	0,77	0,17	1,62
Pseudo R^2	*17,9*	*10,3*	*18,3*	*14,3*	*20,4*	*14,7*	*14,0*	*6,6*

Ns p>0.10; + p<0.10; * p<0.05; ** p<0.01; *** p<0.001.

Förekomsten av direkta samband är ännu svagare i dessa båda fall, endast ett sådan framträder. Detta gäller andelen som spelar blåsinstrument men bilden är något oklar. Enligt svaren skulle det vara vanligare att killar med mycket hög socioekonomisk bakgrund skulle göra det men samtidigt är detta minst vanligt bland de som har ganska hög socioekonomisk bakgrund. Detta tyder knappast på någon entydig koppling till socioekonomisk bakgrund, något som förstärks av att man knappast kan se något entydigt mönster i de tre andra grupperna. Bland tjejer i mellanstadiet finns tendens till direkt samband med svensk utländsk bakgrund som dock är något motsägelsefullt. Andra generationens invandrare är underrepresenterade jämfört med de som har svensk bakgrund, men däremot inte första generationens invandrare.

När det gäller andelen som spelar andra stränginstrument än gitarr framkommer inga signifikanta samband alls.

Skall man sammanfatta resultaten måste vi konstatera att de direkta sambanden med social bakgrund är svaga. Valet av instrument påverkas alltså i mycket begränsad utsträckning av barnens och ungdomarnas sociala bakgrund. Påstående om att vissa instrument eller typer av instrument skulle kunna kopplas samman med social bakgrund får knappast något stöd, troligen är det mer personliga faktorer som bestämmer valet. Det kan också vara så att det utbud som kommunalkolan erbjuder i olika kommuner har betydelse.

Kapitel 9. Hur skiljer sig olika kommuner?

I detta kapitel ser vi närmare på hur det ser ut i de enskilda kommunerna när det gäller hur många som sysslar med musik och vilka instrument de spelar. När det gäller musikinstrument koncentreras redovisningen till gitarr, piano, trummor, olika former av blåsinstrument samt andra stränginstrument än gitarr. I ett första avsnitt studeras hur det ser ut i de senast aktuella undersökningarna och i ett senare avsnitt studerar vi om det skett förändringar i de kommuner där det gjorts upprepade undersökningar.

I tabell 10 nedan studeras hur många som ägnar sig åt musik i kulturskolan och hur många av dessa som spelar gitarr eller piano uppdelat efter kön och stadium. För att göra tabellen lättare att överblicka har kommunerna rangordnats med utgångspunkt från hur många av kulturskolans elever som sysslar med musik. I tabellen presenteras även median, minimi- samt maximivärden uppdelat efter kön och stadium. Här är det viktigt att notera – vid jämförelser med resultaten från det sammanställda materialet som redovisats tidigare – att genomsnittet beskrivs med medianen. Detta innebär att alla kommuner får samma vikt oberoende av antalet svaranden. Vi redovisningen av det sammanställda materialet användes medelvärde – något som innebär att de olika kommunerna vägs utifrån antal svarande i de olika undersökningarna. En kommun med ett stort antal svarande väger alltså mycket tyngre i detta fall. Speciellt stor betydelse får detta i högstadiet där antalet svarande varierar avsevärt.

Tabell 10. *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som ägnar sig åt musik respektive andel som spelar gitarr respektive piano. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

Stadium	**Ägnar sig åt musik**		**Gitarr**		**Piano**	
Kommun, år	**P**	**F**	**K**	**Tj**	**K**	**Tj**
Mellanstadiet						
Haninge, 2012	100,0	100,0	40,7	23,1	3,7	25,6
Täby, 2018	79,0	78,7	32,1	18,9	29,8	34,2
Huddinge, 2017	81,6	61,5	28,9	11,9	18,4	12,8
Jönköping, 2018	74,3	69,7	27,1	13,6	17,1	37,1
Helsingborg, 2021	65,2	63,3	6,5	8,2	19,6	22,4
Stockholm, 2013	64,1	48,6	2,7	0,5	8,3	13,7
Malmö, 2019	42,7	40,1	8,4	10,1	15,7	9,8
Median	*74,3*	*63,3*	*27,1*	*11,9*	*17,1*	*22,4*
Minimum	*42,7*	*40,1*	*2,7*	*0,5*	*3,7*	*9,8*
Maximum	*100,0*	*100,0*	*40,7*	*23,3*	*29,8*	*37,1*
Högstadiet						
Eskilstuna, 2019	100,0	100,0	14,3	8,2	10,2	30,6
Huddinge, 2017	100,0	100,0	32,4	27,3	13,5	38,6
Täby 2018	93,5	77,2	24,2	12,2	32,3	33,3
Lidingö, 2019	97,2	65,7	15,2	8,6	19,6	25,7
Stockholm, 2013	87,2	73,3	3,0	0,0	12,1	20,6
Jönköping, 2015 #	84,6	73,4	33,8	20,	4,6	25,8
Helsingborg, 2021	80,4	72,4	26,1	13,8	26,1	27,6
Malmö, 2019	77,3	64,0	18,0	10,0	17,2	18,7
Mark, 2021	91,7	64,1	15,2	20,0	24,2	36,0
Knivsta, 2019	87,0	48,6	26,0	5,7	0,0	20,0
Haninge, 2017	75,0	27,8	37,5	5,6	18,7	11,1
Haninge, 2022	63,2	66,7	21,2	3,8	21,2	23,1
Median	*87,0*	*72,9*	*25,1*	*5,3*	*15,4*	*25,8*
Minimum	*75,0*	*27,8*	*3,0*	*0,0*	*0,0*	*11,1*
Maximum	*100,0*	*100,0*	*37,5*	*27,3*	*32,3*	*38,6*
Gymnasiet						
Haninge, 2008 #	100,0	100,0	21,1	11,8	10,5	11,8
Täby, 2018	96,0	88,4	26,7	9,1	16,7	15,9
Malmö, 2021	77,8	67,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Jönköping, 2018	87,9	67,5	15,2	0,0	9,1	20,0
Stockholm, 2013	80,0	63,1	30,0	9,5	14,0	20,2
Helsingborg, 2021	58,6	76,7	20,7	10,0	3,4	16,7
Huddinge, 2017	76,7	58,1	20,9	14,5	11,6	9,1
Median	*80,0*	*67,8*	*20,9*	*9,5*	*10,5*	*13,9*
Minimum	*58,6*	*58,1*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*,0,0*
Maximum	*100,0*	*100,0*	*30,0*	*14,5*	*16,7*	*20,2*

#. I senare undersökningarna i kommunen saknas uppgifter kring vilka musikinstrument man spelar.

Om vi börjar med att se till hur många som ägnar sig åt musik varierar värdena avsevärt. I några fall har man fortfarande en musikskola, vilket självklar innebär att alla som är med ägnar sig åt musik. Mot detta kan som extrem ställas Malmö mellanstadium, där endast 40 % av kulturskoleleverna syssla md musik samt tjejer i Haninge (något mindre än 30 %). I övrigt gäller dock att en majoritet (mer än 50 %) ägnar sig åt musik.

Ser vi till genomsnittet (medianen) är det vanligare att killar sysslar med musik inom kulturskolan. Könsskillnaderna är ganska likartade i alla de tre stadierna – relativt sett är det 15-20 procent fler bland killarna i kulturskolan som ägnar sig åt musik. Ser vi till ålder är andelen som ägnar sig åt musik lägst i mellanstadiet och högst i gymnasiet.

I genomsnitt spelar kring en fjärdedel av de killar som ägnar sig åt musik gitarr, en andels om sjunker något med ökad ålder. Bland tjejerna handlar det endast om cirka 10 % i mellanstadiet och gymnasiet och endast fem procent i högstadiet. Jämför vi med medelvärdena från det sammanställda materialet är könsskillnaden större, i varje fall på de lägre stadierna.

Piano spelas i större utsträckning av tjejer än av killar. Speciellt stor är skillnaden i högstadiet där det är nästan 70 % vanligare att tjejer gör detta. I de båda övriga stadierna är det ungefär en tredjedel vanligare. Både bland killar och tjejer är betydligt färre i gymnasiet än i de båda lägre stadierna som spelar piano. Land tjejer är andelen som spelar piano något högre i högstadiet än i mellanstadiet.

I tabell 11 presenteras motsvarande resultat när det gäller trummor, blåsinstrument samt andra stränginstrument än gitarr. Kommunerna har i tabellen rangordnats med utgångspunkt hur många som spelar stränginstrument vid sidan av gitarr.

Tabell 11. *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som spelar trummor, stränginstrument vid sidan av gitarr respektive blåsinstrument. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

Stadium	**Trummor**		**Stränginstrument vid sidan av gitarr**		**Blåsinstrument**	
Kommun, år	**P**	**F**	**K**	**Tj**	**K**	**Tj**
Mellanstadiet						
Huddinge, 2017	5,3	2,8	9,2	10,1	3,9	13,8
Haninge, 2012	11,1	5,1	7,4	28,2	7,4	7,9
Helsingborg, 2021	8,7	4,1	6,5	8,2	6,5	4,1
Jönköping, 2018	8,6	0,8	2,9	6,1	10,0	10,0
Täby, 2018	14,3	0,9	2,4	6,3	4,8	7,2
Stockholm, 2013	9,7	1,4	2,1	4,7	9,7	6,1
Malmö, 2019	1,1	0,5	3,4	6,8	3,4	3,9
Median	*8,7*	*1,4*	*3,4*	*6,8*	*6,5*	*7,1*
Minimum	*1,1*	*0,5*	*2,1*	*4,7*	*3,4*	*3,9*
Maximum	*14,3*	*5,1*	*9,2*	*28,2*	*10,0*	*13,8*
Högstadiet						
Eskilstuna, 2019	4,1	0,0	28,6	18,4	22,4	13,6
Lidingö, 2019	4,3	0,0	17,4	14,3	8,7	2,9
Huddinge, 2017	13,5	2,3	10,8	13,6	9,5	6,8
Jönköping, 2015 #	12,3	3,3	12,3	12,1	13,8	4,8
Malmö, 2019	14,1	2,7	9,4	14,0	8,6	9,3
Mark, 2021	19,0	8,0	12,1	20,0	15,2	28.0
Helsingborg, 2021	23,9	5,2	8,7	8,6	8,7	12,1
Knivsta, 2019	21,7	0,0	8,7	5,7	8,7	2,9
Stockholm, 2013	14,1	1,4	3,0	6,4	15,2	9,2
Haninge, 2022	0,0	0,0	3,0	7,7	12,1	19,2
Täby, 2018	14,5	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Median	*11,8*	*2,1*	*9,1*	*10,4*	*8,7*	*5,8*
Minimum	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Maximum	*23,9*	*5,2*	*28,6*	*18,4*	*22,4*	*13,6*
Gymnasiet						
Jönköping, 2018 #	3,0	0,0	12,1	12,5	9,1	17,5
Huddinge, 2017	7,0	1,8	14,0	9,1	4,7	1,8
Stockholm, 2013	8,0	1,2	10,0	9,5	14,0	10,7
Täby, 2018	3,3	2,2	11,3	7,0	4,8	7,0
Helsingborg, 2021	6,7	6,7	6,7	10,0	17,2	11,7
Haninge, 2008 #	10,5	0,0	5,4	8,2	5,4	8,2
Lidingö, 2019	5,6	0,0	5,6	0,0	16,7	0,0
Malmö, 2019/20	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	23,5
Median	*5,6*	*1,2*	*10,0*	*9,1*	*9,1*	*8,9*
Minimum	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*4,7*	*0,0*
Maximum	*8,0*	*6,7*	*14,0*	*12,5*	*17,2*	*23,5*

#. I senare undersökningarna i kommunen saknas uppgifter kring vilka musikinstrument man spelar.

Att trummor är något som främst killar spelar framgår tydligt. I nästan alla kommuner är det endast ett fåtal tjejer som spelar detta. Möjligen skall man dock uppmärksamma att detta är

något vanligare i Helsingborg att tjejer spelar trummor. I gymnasiet är det här t o m lika vanligt att tjejer och killar spelar detta, men i de två lägre stadierna är det klart vanligare att killar spelar trummor. När det gäller blåsinstrument varierar könsskillnaderna. I mellanstadiet och gymnasiet är det vanligare att tjejer gör detta, i högstadiet gäller motsatsen. Någon mer entydig, tydliga förändring med ökad ålder framträder knappast. Bilden är liknande om vi ser till andra former av stränginstrument än gitarr.

9.1 Förändringar över tid

En intressant fråga är om det skett några mer systematiska förändringar över tid när det gäller vilka instrument som barnen och ungdomarna spelar. I tabell 12.a-b studeras uppgifter kring hur många som spelar gitarr respektive piano samt hur stor andel av kulturskoleleverna som ägnat sig åt musik för de kommuner där upprepade studier gjorts.

Tabell 12.a. ***Mellanstadiet.*** *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som ägnar sig åt musik samt andel som spelar gitarr respektive piano. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

	Ägnar sig åt musik		Gitarr		Piano	
	P	F	K	Tj	K	Tj
Mellanstadiet						
Haninge, 2008	100,0	100,0	35,1	21,3	13,5	45,9
Haninge, 2012	100,0	100,0	40,7	23,1	3,7	25,6
Helsingborg, 2012	83,0	62,1	7,5	6,1	20,8	31,8
Helsingborg, 2015	78,7	71,3	13,1	4,6	6,6	27,6
Helsingborg, 2018	90,0	73,3	10,0	5,3	34,0	21,3
Helsingborg, 2021	65,2	63,3	6,5	8,2	19,6	22,4
Huddinge, 2009	87,7	60,6	17,8	15,9	6,8	0,8
Huddinge, 2017	81,6	61,5	28,9	11,9	18,4	12,8
Jönköping, 2012	92,0	75,7	4,0	4,9	0,0	3,9
Jönköping, 2015	79,7	83,4	43,5	64,7	4,3	70,6
Jönköping, 2018	74,3	69,7	27,1	13,6	17,1	37,1
Stockholm, 2004	78,6	53,9	22,1	9,3	23,1	20,0
Stockholm, 2013	64,1	48,6	2,7	0,5	8,3	13,7
Täby, 2013	62,4	84,3	24,2	21,3	27,3	42,6
Täby, 2018	79,0	78,7	32,1	18,9	29,8	34,2

Tabell 12.b. ***Högstadiet och gymnasiet.*** *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som ägnar sig åt musik samt andel som spelar gitarr respektive piano. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

	Ägnar sig åt musik		Gitarr		Piano	
	P	F	K	Tj	K	Tj
Högstadiet						
Haninge, 2008	100,0	100,0	28,6	5,0	19,0	35,0
Haninge, 2012	100,0	100,0	33,3	26,7	9,5	40,0
Haninge, 2017	75,0	24,2	37,5	5,6	18,7	11,1
Haninge, 2022	63,2	66,7	21,2	3,8	21,2	23,1
Helsingborg, 2012	82,6	74,4	13,0	5,1	13,0	12,8
Helsingborg, 2015	88,5	90,0	30,5	15,0	15,4	25,0
Helsingborg, 2018	91,4	75,0	11,4	7,1	20,0	8,9
Helsingborg, 2021	80,4	72,4	26,1	13,8	26,1	27,6
Huddinge, 2009	90,0	72,0	10,0	28,0	0,0	0,0
Huddinge, 2017	100,0	100,0	32,4	27,3	13,5	38,6
Jönköping, 2012	98,5	74,8				
Jönköping, 2015	84,6	73,4	33,8	20,2	4,6	25,8
Jönköping, 2018	82,5	65,6				
Lidingö, 2015	70,0	70,9				
Lidingö, 2019	97,2	65,7	15,2	8,6	19,6	25,7
Malmö, 2015	63,5	48,5	14,6	7,5	6,3	17,9
Malmö, 2019	77,3	64,0	18,0	10,0	17,2	18,7
Stockholm, 2004	81,9	58,5	30,4	7,3	10,8	19,9
Stockholm, 2013	87,2	73,3	3,0	0,0	12,1	20,6
Täby, 2013	87,2	73,3	44,7	28,0	12,8	28,0
Täby, 2018	93,5	77,2	24,2	12,2	32,3	33,3
Gymnasiet						
Haninge, 2008	100,0	100,0	21,1	11,8	10,5	11,8
Haninge, 2012	100,0	100,0				
Helsingborg, 2012	92,5	82,6	30,8	8,7	2,1	21,7
Helsingborg, 2015	60,0	63,6	40,0	9,1	20,0	0,0
Helsingborg, 2018	84,6	60,0	7,7	5,0	0,0	20,0
Helsingborg, 2021	58,6	76,7	20,7	10,0	3,4	16,7
Huddinge, 2009	87,1	50,0	12,9	18,8	6,5	0,0
Huddinge, 2017	76,7	58,1	20,9	14,5	11,6	9,1
Jönköping, 2012	80,0	60,8				
Jönköping, 2015	76,2	85,0	19,0	20,0	23,8	25,0
Jönköping, 2018	87,9	67,5	15,2	0,0	9,1	20,0
Lidingö, 2015	70,6	33,3				
Lidingö, 2019	100,0	100,0	22,0	--	27,8	--
Stockholm, 2004	87,0	62,5	33,3	3,1	13,0	20,3
Stockholm, 2013	80,0	63,1	30,0	9,5	14,0	20,2
Täby, 2013	96,7	85,5	18,7	41,0	17,6	28,9
Täby, 2018	96,0	88,4	26,7	9,1	16,7	15,9

Rent allmänt kan vi konstatera att förändringarna skiljer sig mellan olika kommuner, det finns – i de flesta fall oberoende av kön och ålder – tecken båda på minskning och ökning.

Om vi börjar med att se på andelen av kulturskoleleverna som ägnar sig åt musik pekar resultaten mot att det blivit färre som gör detta i mellanstadiet. I högstadiet och gymnasiet är förändringarna mer balanserade men i gymnasiet tycks nedgång dominera bland killar, däremot uppgång bland tjejerna. Ser vi till de samlade resultaten är det vanligare att andelen har minskat än att den har ökat.

När det gäller hur många som spelar piano tycks nedgång och uppgång totalt sett balansera varandra men bland killar tycks det vara vanligare att andelen som gör detta har ökat speciellt framträdande i högstadiet. Bland tjejer är det däremot något vanligare att det skett en nedgång.

I tabell 13.a-b studeras utvecklingen när det gäller hur många som spelar trummor, olika blåsinstrument samt stränginstrument vid sidan av gitarr.

Tabell 13.a. Mellanstadiet. *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som spelar trummor, stränginstrument vid sidan av gitarr respektive blåsinstrument. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

	Trummor		**Stränginstrument vid sidan av gitarr**		**Blåsinstrument**	
	P	**F**	**K**	**Tj**	**K**	**Tj**
Mellanstadiet						
Haninge, 2008	16,2	3,3	5,4	11,1	5,4	3,3
Haninge, 2012	11,1	5,1	7,4	28,2	7,4	7,9
Helsingborg, 2012	17,0	0,0	18,9	24,2	30,2	6,1
Helsingborg, 2015	23,0	2,3	16,4	19,5	19,7	19,5
Helsingborg, 2018	14,0	5,3	14,0	8,0	22,0	10,7
Helsingborg, 2021	8,7	4,1	6,5	8,2	6,5	4,1
Huddinge, 2009	0,0	0,0	6,8	16,7	0,0	0,0
Huddinge, 2017	5,3	2,8	9,2	10,1	3,9	13,8
Jönköping, 2012	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	1,9
Jönköping, 2015	7,2	2,0	7,2	37,3	14,5	32,6
Jönköping, 2018	8,6	0,8	2,9	6,1	10,0	10,0
Stockholm, 2004	7,6	0,4	14,0	4,4	14,0	13,1
Stockholm, 2013	9,7	1,4	2,1	4,7	9,7	6,1
Täby, 2013	22,7	0,9	4,5	0,9	19,7	15,7
Täby, 2018	14,3	0,9	2,4	6,3	4,8	7,2

Tabell 13.b. Högstadiet och gymnasiet. *Andel av deltagare i kultur-(musik-)skolan som spelar trummor, stränginstrument vid sidan av gitarr respektive blåsinstrument. Andel (%) efter kön, kommun och undersökningsår.*

	Trummor		Stränginstrument vid sidan av gitarr		Blåsinstrument	
	P	F	K	Tj	K	Tj
Högstadiet						
Haninge, 2008	11,9	12,5	11,9	12,5	9,5	35,0
Haninge, 2012	4,8	13,3	14,3	0,0	0,0	6,7
Haninge, 2017	0,0	2,8	6,3	2,8	0,0	2,8
Haninge, 2022	0,0	0,0	3,0	7,7	1,1	19,2
Helsingborg, 2012	17,4	0,0	4,3	0,0	8,7	12,8
Helsingborg, 2015	7,7	6,7	11,5	18,3	19,2	16,7
Helsingborg, 2018	17,1	0,0	5,7	1,8	20,0	14,3
Helsingborg, 2021	23,9	5,2	8,7	8,6	8,7	12,1
Huddinge, 2009	0,0	0,0	17,5	10,0	0,0	0,0
Huddinge, 2017	13,5	2,3	10,8	13,6	9,5	6,8
Malmö, 2015	2,1	2,2	12,5	11,9	10,4	6,7
Malmö, 2019	14,1	2,7	9,4	14,0	8,6	9,3
Stockholm, 2004	12,7	2,8	9,8	7,0	10,8	8,7
Stockholm, 2013	14,1	1,4	3,0	6,4	15,2	9,2
Täby, 2013	19,1	2,7	10,6	2,7	10,6	12,0
Täby, 2018	14,5	1,8				
Gymnasiet						
Helsingborg, 2012	15,4	0,0	8,3	13,0	15,4	30,4
Helsingborg, 2015	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Helsingborg, 2018	7,7	0,0	23,1	15,0	15,4	0,0
Helsingborg, 2021	6,7	6,7	6,7	10,0	17,2	11,7
Huddinge, 2009	0,0	0,0	12,9	9,4	0,0	3,2
Huddinge, 2017	7,0	1,8	14,0	9,1	4,7	1,8
Jönköping, 2015	9,2	2,5	9,5	2,5	28,6	5,0
Jönköping, 2018	3,0	0,0	12,1	12,5	9,1	17,5
Stockholm, 2004	5,6	0,0	20,4	9,4	5,6	15,6
Stockholm, 2013	8,0	1,2	10,0	9,5	14,0	10,7
Täby, 2013	13,2	1,2	12,1	7,2	9,9	10,8
Täby, 2018	3,3	2,2	11,3	7,0	4,8	7,0

Ser vi till trummor tyder resultaten knappast på att det skulle ha skett någon mer systematisk förändring bland killarna. Det är ungefär lika vanligt att andelen som gör detta har ökat som att den har minskat. Bland tjejer är det dock något vanligare att andelen som spelar trummor har ökat och då främst i mellan- och högstadiet.

Ser vi däremot till olika former av blåsinstrument är det klart vanligare att andelen som gör detta har minskat än att den ökat även om det finns exempel på att det i några fall kan ha skett en ökning. Främst framträdande är minskningen i mellanstadiet och bland killar i högstadiet.

Även när det gäller stränginstrument vid sidan av gitarr dominerar nedgång bilden, tydligast bland killar. Starkast är den här i mellan- och högstadiet men utveckling verkar vara mer oförändrad i gymnasiet.

Kapitel 10. Sammanfattning med diskussion

Syftet med rapporten är att studera vilka instrument barn och ungdomar spelar i kulturskolan samt att få en bild av hur valet av instrument varierar beroende på kön, ålder, social bakgrund. Inom denna ram presenteras dels uppgifter sammantaget från de senaste genomförda undersökningarna men också data för enskilda kommuner – dels för att få en bild av vilka variationer som finns, dels för att få en bild av om det skett förändringar över tid.

Materialet för rapporten har hämtats från studier i olika kommuner som genomförts i samarbete med *Ung livsstil* från 2008 och framåt. I samtliga fall är urvalet av undersökningsgrupper slumpmässigt och utgår från uppgifter om samtliga elever - i såväl kommunala skolor som friskolor[20]. Detta innebär att materialet ger en representativ bild av situationen för samtliga elever – dock ej de som går i grund- eller gymnasiesärskolan[21] - i kommunen.

Totalt har 58 537 besvarat enkäterna. Svarsfrekvensen överstiger i samtliga fall 70 % och är i det samlade materialet kring 80 %. I de flesta fall är svarsfrekvensen högst i mellanstadiet och lägst i gymnasiet. Bortfallet innefattar elever som inte var närvarande vid den lektion då undersökningen genomfördes[22]. Sammanlagt ingår något mer än 9000 elever som är med i kulturskolan. Av dessa sysslar 5 660 med musik.

I samtliga fall har eleverna fått besvara en (oftast skriftlig) enkät under lektionstid där personal från fritids-/kulturförvaltningar eller personal från Ung livsstil varit närvarande för att besvara eventuella frågor från eleverna. I enkäterna anges att det är frivilligt att besvara enkäterna samt att svaren är anonyma. I samband med olika redovisningar av resultaten görs inga redovisningar som skulle göra det möjligt att identifiera enskilda elever eller mindre grupper. Materialet innefattar sammanlagt uppgifter från tio kommuner med varierande social struktur: Här finns höginkomstkommuner såsom Lidingö och Täby men även låginkomstkommuner såsom Eskilstuna och Malmö. I många fall varierar också den sociala strukturen mellan olika områden i kommunen- Detta innebär att materialet har en bred spridning både när det gäller socioekonomisk liksom svensk/utländsk bakgrund samt olika typer av bostadsområden.

I enkäten har barnen och ungdomarna fått ange om de är med i kulturskolan och också uppge vilka aktiviteter de gör inom denna. De som sysslat med musik har sedan i en öppen fråga fått uppge vilka instrument de spelar och dessa svar har sedan kodats.

En samlad analys av de senast genomförda undersökningarna visar att det är vanligast att barn och ungdomar spelar piano eller gitarr i kulturskolan. Ser vi till övriga instrument spelas dessa av betydligt färre ibland endast i enstaka fall. Bland killar är det dock något mer än 10 % som i högstadiet som spelar trummor. För att göra resultaten mer överblickbara och tillförlitliga

[20] I några mindre kommuner har totalundersökningar genomförts.
[21] I projektet *Ung livsstil* har även ett flertal studier även gjorts bland särskoleelever. Resultat från dessa har presenterats i rapporterna **Trygghed S, Elofsson S**. *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan*, **Elofsson s, Blomdahl U**. *Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan***.**
[22] I några enstaka fall handlar det dock om elever som vi vid kontroll av enkäten funnit att de inte besvarat denna seriös, men det gäller här endast enstaka fall.

har därför övriga instrument slagits samman i två grupper – blåsinstrument respektive stränginstrument vid sidan av gitarr.

Ser vi till könsskillnader är dessa – inte speciellt förvånande – störst när det gäller trummor, endast ett fåtal tjejer spelar detta. Andelen som spelar trummor är högre i högstadiet än i de båda andra stadierna. Även gitarr är något som oftare spelas av killar än av tjejer men könsskillnaderna är klart mindre. Bland tjejer minskar andelen som spelar gitarr med ökad ålder, bland killar är det fler i högstadiet än i de båda andra åldersgrupperna som spelar gitarr. Ser vi till övriga instrument – piano, blåsinstrument samt stränginstrument vid sidan av gitarr är könsskillnaderna begränsade eller varierar mellan olika åldersgrupper. Både bland killar och tjejer minskar andelen som spelar piano med ökad ålder. Om vi ser till olika typer av blåsinstrument varierar könsskillnaderna mellan de olika stadierna. Det finns inte heller tecken på att andelen som spelar sådana skull ändras mer systematiskt med ökad ålder. Även när det gäller andra stränginstrument än gitarr varierar könsskillnaderna mellan de olika åldersgrupperna. Bland killar är det klart färre som gör detta i mellanstadiet än i de båda andra stadierna medan det bland tjejerna sker en svag ökning från mellanstadiet och framåt.

Analyser av samband med barnens och ungdomarnas sociala bakgrund visar att det finns en koppling till socioekonomisk bakgrund när det gäller gitarr samt piano. Barn och ungdomar med låg socioekonomisk bakgrund spelar dessa i lägre utsträckning. Det finns också tecken på – dock mindre framträdande - att dessa instrument spelas oftare av de som har svensk än de som har utländsk bakgrund samt i mellanstadiet i mindre utsträckning bland de som bor i låginkomstområden. Blåsinstrument spelas oftare av ungdomar med svensk bakgrund och i högstadiet finns hr en klar koppling till boendeområdes socioekonomiska struktur. Fler av de som bor i höginkomstområden, färre av de som bor i låginkomstområden spelar sådana. Sambanden med social bakgrund är när det gäller hur många som spelar andra stränginstrument än gitarr är svagare. Bland mellanstadietjejer gäller dock att detta oftare görs av de som har svensk bakgrund. Bland killar i högstadiet gäller att det är fler i höginkomst-, färre i låginkomstområden som gör detta.

Samtidigt är det viktigt att observera att de olika sociala bakgrundsvariablerna har en svag påverkan på valet av instrument. En fördjupad analys med syfte att studera hur de olika bakgrundsfaktorerna direkt påverkar valet av instrument – samband efter kontroll för påverkan från övriga bakgrundsfaktorer – tyder på att den sociala bakgrunden har en begränsad påverkan. Påståenden av typen att vissa instrument i första hand utövas av de som har hög socioekonomisk bakgrund eller av de som har svensk bakgrund får alltså svagt stöd. Resultaten måste tolkas så att det främst är andra faktorer – privata eller kanske kulturskolans utbud – som är mer avgörande när det gäller instrumentvalet.

I ett följande avsnitt har analyserna inriktats mot att studera olikheter mellan kommuner samt att studera förändringar över tid inom de kommuner där upprepade undersökningar genomförts.

Om vi börjar med att se till hur många som ägnar sig åt musik varierar värdena avsevärt. I några fall har man fortfarande en musikskola, vilket självklar innebär att alla som är med ägnar sig åt musik. Mot detta kan som extrem ställas Malmö mellanstadium, där endast 40 % av kulturskoleleverna syssla md musik samt tjejer i Haninge (något mindre än 30 %). I övrigt gäller dock att en majoritet (mer än 50 %) ägnar sig åt musik.

Analyserna av förändringar över tid tyder på att andelen kulturskoleleverna som ägnar sig åt musik blivit färre i mellanstadiet. I högstadiet och gymnasiet är förändringarna mer balanserade men i gymnasiet tycks nedgång dominera bland killar, däremot uppgång bland tjejerna.

I genomsnitt spelar kring en fjärdedel av de killar som ägnar sig åt musik gitarr, en andels om sjunker något med ökad ålder. Bland tjejerna handlar det endast om cirka 10 % i mellanstadiet och gymnasiet och endast fem procent i högstadiet. Ser vi till förändringar över tid varierar resultaten mellan kommunerna. Bland killar tycks det finnas en balans mellan ökning respektive minskning, medan det band tjejer – speciellt i mellanstadiet – är vanligare att det skett en minskning.

När det gäller hur många som spelar piano tycks nedgång och uppgång totalt sett balansera varandra men bland killar tycks det vara vanligare att andelen som gör detta har ökat speciellt framträdande i högstadiet. Bland tjejer är det däremot något vanligare att det skett en nedgång.

I genomsnittet är det vanligare att tjejer spelar piano, men könsskillnaden är mindre i gymnasiet. Detta står till en del i motsats till resultaten från det sammanställda materialet där de genomsnittliga könsskillnaderna var små. Ser vi till ålder minskar denna andel i gymnasiet. Även i detta fall tycks ned- och uppgång totalt sett balansera varandra men bland killar är det något vanligare att andelen som gör detta har ökat än att den minskat. Bland tjejer dominerar en nedgång utvecklingen i mellanstadiet.

Att trummor är något som främst killar spelar framgår tydligt. I nästan alla kommuner är det endast ett fåtal tjejer som spelar detta. Ser vi till trummor tyder resultaten knappast på att det skulle ha skett någon mer systematisk förändring bland killarna. Det är ungefär lika vanligt att andelen som gör detta har ökat som att den har minskat. Bland tjejer är det dock något vanligare att andelen som spelar trummor har ökat och då främst i mellan- och högstadiet.

När det gäller blåsinstrument varierar könsskillnaderna. I mellanstadiet och gymnasiet är det vanligare att tjejer gör detta, i högstadiet gäller motsatsen. Någon mer entydig, tydliga förändring med ökad ålder framträder knappast. Ser vi däremot till förändringen över tid har andelen som gör detta har minskat än att den ökat även om det finns exempel på att det i några fall kan ha skett en ökning. Främst framträdande är minskningen i mellanstadiet och bland killar i högstadiet.

Bilden är liknande om vi ser till andra former av stränginstrument än gitarr. Även när det gäller stränginstrument vid sidan av gitarr dominerar nedgång bilden, tydligast bland killar. Starkast är den här i mellan- och högstadiet men utveckling verkar vara mer oförändrad i gymnasiet.

Litteraturförteckning

Blomdahl U, Elofsson S (2007). *Hur många idrottar/motionerar för lite och vilka är dom?* Stockholms universitet: Institutionen för socialt arbete. Stockholm stad: Idrottsförvaltningen, forskningsenheten

Currie C, Molcho M, Boyee W, Holstein B, Torsheim T, Richter M. ***Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behavior in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale***, Social Science & Medicine 66, 2008.

Elofsson/Blomdahl/Lengheden/Åkesson. (2014). *Ungas livsstil i låg- och högstatusområden.* Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Elofsson S, Blomdahl U. (2011). *Hälsa och livskvalitet hos ungdomar i särskolan***.** Ung Livsstil, rapport nr 12. Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och idrottsförvaltningen i Stockholms stad.

Jarmo Kaipainen (2008). *Det kulturella arvets betydelse för valet av musikinstrument inom kulturskolan*. Examensarbete, Musiklärarexamen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

Larsson, B. (2008). *Ungdomar och idrotten: Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer.* Pedagogiska institutionen vid Stockholms universitet.

Lundahl, A. (1971). *Fritid och rekreation.* Låginkomstutredningen.

Nilsson, P. (1998). *Fritid i skilda världar.* Ungdomsstyrelsen.

SCB. *Fritid 1976–2002.* Rapport 103.

Trygghed S, Elofsson S. (2018). *Skolerfarenheter och självskattad hälsa bland elever i särskolan.* Högskolan i Gävle. FoU-rapport nr 48.

Tåhlin, M. (1985). *Fritid i välfärden. Svenska folkets fritids- och kulturvanor.* Riksförbundet Sveriges fritids- och hemgårdar.

Tåhlin, M. (1987). *Arbetets värde och kostnader. En studie av lönearbetes värde och kostnader.* Institutionen för social forskning vid Stockholms universitet**.**

Weber, M. (1983). *Ekonomi och samhälle*. Förståelseprocessens grund. Argos

Vretman, J (2020). *Pianospel – Det roligaste som finns? En enkätstudie om kulturskoleelevernas syn på pianoundervisningen.* Examensarbete. Lunds universitet, Musikskolan i Malmö. download (lu.se)